

סקירת פעילות שותפויות הגז הטבעי

מסמך זה נכתב לקראת דיון הוועדה המיוחדת לעניין הקרן לאזרחי ישראל, שנערך ב-23 בנובמבר 2021, בנושא סקירת פעילות שותפויות הגז הטבעי. במסמך מובאים נתונים על מאגרי הגז הטבעי בישראל, נתונים על תמלוגים והיטל רווחי יתר ששולמו למדינה על ידי שותפויות הגז הטבעי בשנים האחרונות, תחזיות של שותפויות הגז הטבעי ושל רשות המיסים להכנסות מהיטל רווחי יתר ונתונים על מחירים של גז טבעי לפי שימוש בשנת 2020.

1. מידע כללי

1.1 מאגרי הגז הטבעי בישראל

על פי הנתונים המעודכנים לחודש נובמבר 2021, היו במים הכלכליים של ישראל בים התיכון שלושה מאגרי גז טבעי: תמר, לווייתן וכריש-תנין. תחילת הפקת הגז הטבעי ממאגר תמר היה בחודש מרץ 2013 וממאגר לווייתן ב-31 בדצמבר 2019. מאגר כריש-תנין צפוי להתחיל להזרים גז טבעי במחצית השנייה של שנת 2022. בשנת 2020 כמות הפקת הגז הטבעי הייתה כ-**BCM 16.05** – גידול של כ-42.7% בהשוואה לשנת 2019, ומהם כ-**BCM 4.25** יועדו לייצוא.¹ בלוח 1 שלהלן מוצג גודל המאגרים וקצב ההפקה השנתי האפשרי מכל מאגר.

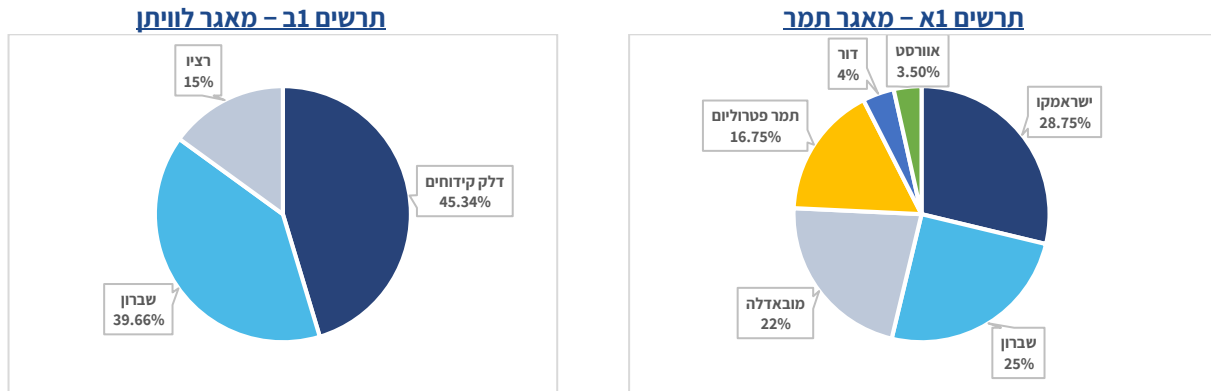
לוח 1: גודל המאגרים, וקצב ההפקה השנתי האפשרי מכל מאגר (מיליארד מטר מעוקב, BCM)²

מאגר	תחילת הפקה	כמות גז טבעי	קצב הפקה שנתי אפשרי
תמר	מרץ 2013	300	10
לווייתן	דצמבר 2019	500	12 (שלב א')
כריש תנין	מחצית שנייה 2022 (הערכה)	75	8
סך הכול		875	30

בלוח רואים כי מאגר לווייתן הוא הגדול במאגרים וכי לו יכולת ההפקה השנתית הגדולה ביותר. בעתיד צפוי כי כושר ההפקה השנתי ממאגר לווייתן יהיה **BCM 21** – כושר הפקה גדול יותר מזה של מאגר תמר וכריש-תנין יחד. מתחילת הפקת הגז הטבעי עד חודש אוקטובר 2021, הופקו ממאגר תמר כ-BCM 73 גז טבעי. כאמור, בנובמבר 2021 היו שני מאגרי גז טבעי פעילים, תמר ולווייתן. בתרשים 1 שלהלן מוצג מבנה הבעלות על מאגרי תמר ולווייתן.

¹ משרד האנרגיה, משק הגז הטבעי, [סקירת משק הגז הטבעי לשנת 2020](#), כניסה 22 באוקטובר 2021.

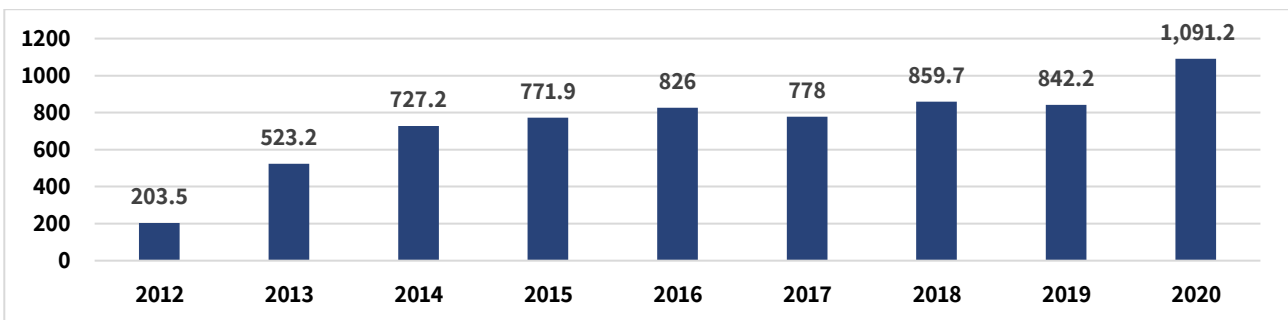
² הוועדה המיוחדת לעניין הקרן לאזרחי ישראל, פרוטוקול דיון, [סקירת שרת האנרגיה](#), [קארין אלהרר](#), ו**מנכ"ל משרד האנרגיה**, [אודי אדירי](#), 13 באוקטובר 2021.

תרשים 1: מבנה הבעלות על מאגרי תמר ולויתן

בתרשים אפשר לראות כי חברת שברון (אשר רכשה את חברת נובל אנרג'י) מחזיקה בשני המאגרים עם שותפים אחרים. ב-2 בספטמבר 2021, הודיעה חברת דלק קידוחים כי הגיע להסכם למכירת חלקה במאגר תמר לחברת "מובאדלה" מאיחוד האמירויות,³ במסגרת "מתווה הגז" שאושר בשנת 2015. לפי מתווה הגז, התחייבה חברת דלק קידוחים למכור את חלקה במאגר תמר תוך שש שנים, וחברת נובל אנרג'י (שכיום היא בבעלות חברת שברון) התחייבה לדלל את חלקה במאגר תמר, כך שיהיה לכל היותר 25%. נוסף על כך נובל אנרג'י ויתרה על זכות הווטו שלה בכל הקשור להחלטות הקשורות למאגר תמר. במסגרת מתווה הגז אף הוחלט כי הן דלק קידוחים והן נובל אנרג'י ימכרו את חלקן במאגר כריש-תנין, וכיום חברת אנרג'יאן מחזיקה ב-100% במאגר זה.

2. תמלוגים

בתרשים 2 להלן מוצגים נתונים על תשלום תמלוגים בגין כריית גז טבעי בשנים 2012-2020.

תרשים 2: נתונים על תשלום תמלוגים בגין כריית גז טבעי בשנים 2012-2020 (במיליוני ש"ח)⁴

אפשר לראות בתרשים כי בשנים 2012-2020 סך ההכנסות מתמלוגים מגז טבעי היוו כ-**6.6 מיליארד ש"ח**. על פי דוח מינהל אוצרות טבע במשרד האנרגיה, במחצית הראשונה של 2021 שולמו תמלוגים בסך של כ-**553.9 מיליון ש"ח** – עלייה של כ-**17%** לעומת התקופה המקבילה בשנת 2020. ממאגר תמר נגבו כ-198 מיליון ש"ח וממאגר לויתן נגבו כ-355.7 מיליון ש"ח. כמות הגז הטבעי שהופקה בחציון הראשון של שנת 2021 הייתה כ-**8.9 BCM**, שכ-

³ הבורסה לניירות ערך בתל אביב, מאיה, דלק קידוחים, [נחתם ההסכם למכירת זכויות דלק בתמר ודלית בכ-1 מיליארד דולר](#), 2 בספטמבר 2021.

⁴ משרד האוצר, פסקלי-דיגיטלי, הכנסות וגירעון, הכנסות אחרות, [תמלוגים מאוצרות טבע](#), כניסה: 7 ביוני 2020.

BCM 3.4 ממנה יועד לייצוא וכ-5.5 BCM לשוק המקומי – עלייה של כ-37.4% לעומת התקופה המקבילה בשנת 2020.

העלייה בגובה התמלוגים נמוכה מהעלייה בהפקת הגז הטבעי, ונובעת מירידת מחירי הגז הטבעי בישראל, ובעיקר ממחירי מאגר תמר שירדו בשיעור של כ-11% במונחים דולריים, ובשיעור של כ-17% במונחים שקליים. לפי דוח מינהל אוצרות טבע, מחיר הגז הטבעי המיוצא גבוה יותר ממחיר הגז הטבעי הנמכר בשוק המקומי (ראו בלוח 2 להלן), ועל כן התמלוגים על ייצוא ממאגר לווייתן היו כ-57% מסך התמלוגים, למרות שהייצוא היה כ-52% מסך ההפקה בלבד.⁵

3. היטל רווחי יתר

על פי רשות המיסים, ב-17 בנובמבר 2021 עמדו לרשות הקרן כ-1.02 מיליארד ש"ח, שמהם כ-441 מיליון ש"ח חלוטים וכ-557 מיליון ש"ח שאינם חלוטים.⁶ מדיווח רשות המיסים עולה גם כי מתחילת שנת 2021 ועד 17 בנובמבר 2021 הועברו לקרן כ-532 מיליון ש"ח. על פי תחזית רשות המיסים, שהוצגה ב-12 באוקטובר 2021, ההכנסות הצפויות לקרן הן 141–170 מיליארד ש"ח.⁷ סכום זה נמוך מהתחזית ביולי 2020, אז דובר על כך שסך ההכנסות הצפויות לקרן הוא כ-200 מיליארד ש"ח – פער של בין 15% ל-29.5%.⁸

על פי דיווח של חברת דלק קידוחים לבורסה לניירות ערך בתל אביב, מאגר לווייתן צפוי להתחיל לשלם היטל רווחי יתר משנת 2027 עד תום השימוש במאגר, בשנת 2063. סך ההיטל הצפוי להיות משולם מהמאגר הוא כ-13 מיליארד דולר⁹ – נמוך בכ-5.3 מיליארד דולר מהצפי ביולי 2020.

4. מחיר הגז הטבעי

מחירי הגז הטבעי בעולם תנודתיים יחסית: בשנת 2020 הם ירדו בשיעור חד, בעיקר בגין משבר הקורונה, ובשנת 2021 עלו בשיעור חד. בישראל מחירי הגז הטבעי יציבים יחסית. מחירי הגז הטבעי ומנגנוני ההצמדה נקבעים בין הספקים לבין צרכנים ואינם אחידים.

בלוח 2 שלהלן, מחירי הגז הטבעי ליחידת חום בשנת 2020 לפי הצרכנים השונים.

⁵ משרד האנרגיה, דוחות על תמלוגים ואגרות מינהל אוצרות טבע, [דוח הכנסות מינהל אוצרות טבע - חציון ראשון 2021](#), כניסה, 22 בנובמבר 2021.

⁶ רשות המיסים, [סך ההיטלים שניגבו לפי חוק מיסוי רווחים ממשאבי טבע עבר את סף מיליארד השקלים החדשים](#), 17 בנובמבר 2021.

⁷ הוועדה המיוחדת לעניין הקרן לאזרחי ישראל, פרוטוקול דיון, [סקירת מנהל רשות המיסים, מר ערן יעקב, והמשנה למנהל רשות המיסים, מירי סביון](#), 12 באוקטובר 2021.

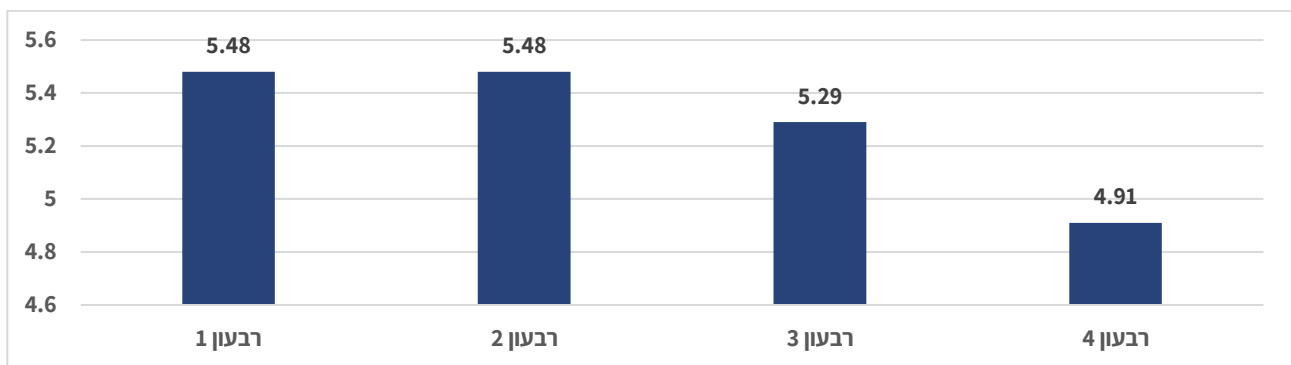
⁸ הוועדה המיוחדת לעניין הקרן לאזרחי ישראל, פרוטוקול דיון, [סקירת מנהל רשות המיסים, מר ערן יעקב](#), 28 ביולי 2020.

⁹ הבורסה לני"ע בתל אביב, מאיה, קבוצת דלק, [דוח עתודות, משאבים מותנים ונתוני תזרים מהוון מעודכנים בחזקות לווייתן](#), סה"כ תזרים מהוון מעתודות מסוג P2, 17 ביוני 2021.

לוח 2: מחירי הגז הטבעי ליחידת חום (MMBTU) בשנת 2020 לפי הצרכנים השונים¹⁰

מחיר (דולרים)	צרכן
4.36	קוגנרציה
4.67	משווקים
4.76	יצרני חשמל פרטיים
4.91	תעשייה כבדה
5.20	צרכני חלוקה
5.41	ייצוא
5.14	ממוצע משוקלל
5.05	ממוצע משוקלל ישראל

בלוח רואים כי מחירי הגז הטבעי הנמוכים ביותר בשנת 2020 היו בעבור צרכני הקוגנרציה – כ-4.36 דולר ליחידת חום. מחיר הייצוא היה הגבוה ביותר, כ-5.41 דולר ליחידת חום – פער של כ-19.4%. בשנת 2020, המחיר המשוקלל לצרכנים בישראל היה כ-**5.05 דולר** ליחידת חום. כאמור, ב-30 בדצמבר 2019 החלו להפיק גז טבעי ממאגר לווייתן ולספק ללקוחות בארץ. תוספת ספק לשוק גרמה לגידול מסוים בתחרות ולירידת מחירים, כמוצג בתרשים 3.

תרשים 3: מחיר ממוצע של גז טבעי בישראל במהלך 2020 (דולר ליחידת חום)¹¹

אפשר לראות כי מחיר הגז הטבעי ירד מכ-5.48 דולר ליחידת חום ברבעון הראשון של 2020 לכ-4.91 דולר ליחידת חום ברבעון האחרון של 2020 – ירידה בשיעור של כ-**10.4%**. לפי דוח רשות הגז הטבעי, כניסת מאגר לווייתן לשוק המקומי הובילה להסטת כמות של כ-3.5 BCM ממאגר תמר למאגר לווייתן, והובילה לירידת המחיר המשוקלל. תחילה צפויה של הפקת גז טבעי ושל מכירות ממאגר כריש-תנין במהלך שנת 2022, ועדכון מחיר הגז הטבעי בחוזה בין מאגר תמר לחברת החשמל, צפויים להמשיך במגמת ירידה במחיר הממוצע של גז טבעי בישראל.

5. נקודות לדין

- מהו הצפי כיום של שותפות הגז לתשלום היטל רווחי יתר בשנים הקרובות?
- מתי הוגדר מאגר לווייתן כ"תגלית" על ידי משרד האנרגיה והסתיים שלב ההשקעות?
- מהו הצפי כיום של מאגר לווייתן ומאגר כריש-תנין לתחילת תשלומי היטל רווחי יתר?

¹⁰ משרד האנרגיה, משק הגז הטבעי, [סקירת משק הגז הטבעי לשנת 2020](#), כניסה: 22 באוקטובר 2021.

¹¹ משרד האנרגיה, משק הגז הטבעי, [סקירת משק הגז הטבעי לשנת 2020](#), כניסה: 22 באוקטובר 2021.

- מדוע חלה ירידה בצפי תשלומי היטל רווחי יתר, בגובה של כ-5.3 מיליארד דולר, בדיווחי מאגר לווייתן לבורסה לניירות ערך בתל אביב בין יולי 2020 ליוני 2021?
- האם רשות המיסים מקבלת את השומות העצמיות של מאגר תמר או שיש מחלוקת מס?
- אילו חסמי צמיחה והתפתחות של שותפויות הגז טבעי, מתקיימים בשוק המקומי ובשוקי חוץ?
- מה הן תוכניות הייצוא של מאגרי הגז לשנים הקרובות?